

Prilog *zâksinōć*, koji bi se prozodijski morao slagati s netom spomenutim prilogom, zabilježen je s tim akcentom u *AR* (ali, pogreškom, bez dužine), dok u *DDM* i *P* uopće nije zabilježen. Od tih dvaju priloga, koji se u spomenutim oblicima izvorno čuju u prvom redu u slavonskim govorima, prvi se, kako sam obaviješten, čuje i u Barlovcima kod Banje Luke, i to u istom prozodijskom obliku *prêksinōć*. Na području oko Ljubuškoga i Imotskoga taj se prilog javlja u nešto drukčijem tvorbenom, ali istom prozodijskom obliku – *prîsinōć*.

Prilog *prêksutra* zabilježen je s tim akcentom u *AR*, zatim u *DDM* (zajedno s pridjevom *prêksutrašnjî*) i *P*. Prilog *zâksutra* zabilježen je s tim akcentom u *AR*, dok u *DDM* i *P* uopće nije zabilježen. I ta se dva priloga izvorno čuju u prvom redu u slavonskim govorima, ali se prvi, kako sam obaviješten, čuje i u Barlovcima kod Banje Luke, i to u istom prozodijskom obliku *prêksutra*.

Prilog *omaškom* nastao je od imenice *omaška*. Sam taj prilog nije zabilježen u *AR*. Imenica je zabilježena, ali bez akcenta. Ni u *DDM* nije zabilježen prilog *omaškom*, ali je zabilježena imenica od koje je nastao, i to s akcentom *ômaška* (prije toga ta je imenica zabilježena u Benešićevu *Hrvatsko-poljskom rječniku*, Zagreb, 1949, također s akcentom *ômaška*). I u *P* zabilježena je imenica od koje je nastao, opet s akcentom *ômaška*. Od tako akcentirane imenice instrumentalni oblik može glasiti samo *ômaškôm*, pa ni prilog koji je nastao od toga oblika ne može glasiti drukčije.

Zanimljivo je u svemu tome da baš nijedna od akcenatskih inačica koje Pranjković smatra jedino ispravnima (*prêksinōć*, *zâksinōć*, *prêksutra*, *zâksutra*, *ômaškôm*) nije u spominjanim djelima registrirana ni kao inačica.

DODATAK POLEMICI O PRIRUČNOJ GRAMATICI

U mojem osvrtu na prikaz „Priručne gramatike hrvatskoga književnoga jezika” Ive Pranjkovića, *Jezik*, 1/29, potkrala se pri kolacioniranju rukopisa pogreška. Naime, na str. 21. stoji: „Svakako da je trebalo navesti da su likovi lokativa jednine imenica muškoga roda kao *kamènu*, *govòru* prema *kâmenu*, *gòvoru* arhaični”, a, naravno, treba stajati „prema *kâmenu*, *gòvoru*”. (Stavljen je znak ` , kako se silazna modulacija, intonacija obilježava po međunarodnoj fonetskoj transkripciji, a što je prihvaćeno i za Općeslavenski lingvistički atlas, a trebalo je staviti znak ` , kako se kratkosilazni naglasak obilježava u našem književnom jeziku.) Ivo Pranjković, koji je u međuvremènu objavio odgovor na moj osvrt, uočio je da se potkrala pogreška.

Kako kolega Pranjković u svojem odgovoru ponavlja neke tvrdnje koje ne stoje, odnosno iznosi i neke nove takve, zbog manje obaviještenih čitatelja rekao bih nešto o tri pojedinosti.

Iako glagoli *sjesti* i *sjediti* imaju isti korijen s istim osnovnim semom i iako su različitoga vida, jedan je svršen, a drugi nesvršen, ipak ne čine vidski par: razlika između faktitivnosti i stanja (dakle, semantičkih obilježja, pojava koje su „sasvim drugačije naravi, nego što je aspekt”) tolika je da ta dva glagola ne mogu činiti vidski par. O svršenim parnjacima glagola *sjediti* već sam govorio u navedenom osvrtu. Nesvršeni parnjak svršenoga glagola *sjesti* jest glagol *sjedati*. Taj nesvršeni parnjak može izricati učestalost, ali se zapravo iz konteksta vidi je li riječ o učestaloj radnji ili ne, npr. *upravo kada sam sjedao* : (*svaki put*) *kad bih sjedao*. I. Pranjković u točki 9. kaže: „(...) glagol *početi se* ne može biti prijelazan” i „Mislim da u hrvatskom književnom jeziku takav glagol ne

postoji". U Jezičnom savjetniku s gramatikom, Zagreb 1971. pod natuknicom *početi, počinjati* između ostaloga stoji: „Sasvim je obično u književnom i u narodnom jeziku upotrebljavati te glagole za izricanje zbivanja ili stanja (tj. i onda kada nema aktivnosti subjekta), npr. 'Proljeće počinje u ožujku (...). U takvim se slučajevima može upotrijebiti i medijalni oblik sa *se*, npr. 'Jesen se počela vrlo rano.'” Kako navedeni priručnik obično upozorava ako neka osobina nije uobičajena bilo „u istočnim” bilo „u zapadnim krajevima”, a u ovom primjeru ništa se o tome ne kaže, znači ne samo da ti glagoli mogu biti prijelazni nego mogu imati lik sa *se* i u hrvatskom književnom jeziku. Svakako, treba primijetiti da je prijelazni lik rjeđi od neprijelaznoga.

S obzirom na naglasak pojedinih riječi ili kategorija ne bih imao ništa dodati onomu što sam već rekao. Međutim, u vezi s razlikom između aorisnih i imperfektivnih oblika I. Pranjković posve pogrešno postavlja jedno načelno pitanje: „zašto insistirati (i) na prozodijskoj razlici ako ona nema nikakvih značenjskih posljedica?”. Dok u sustavu glagolskih oblika postoje aorist i imperfekt sa svojim karakteristikama, moramo znati također koji lik pripada jednomu, a koji drugomu. Druga je stvar imaju li oni kod nekih (kategorija) glagola različito ili isto značenje i hoće li u budućnosti jedan od oblika nestati.

Mijo Lončarić

O TRANSKRIPCII GRČKOGA ALFABETA LATINIČKIM

U „Jeziku” 29, 91–93 objavio je Antun Slavko Kalenić osvrt *Kako treba transliterirati s grčkoga*. Tu se on zalaže da se prihvati transliteracijski sustav koji je preporučila International Organization for Standardization (ISO). Taj se

sustav možda i može koristiti za stručne, bibliotekarske potrebe, ali za našu svakodnevnu, pa i znanstvenu, upotrebu nije prikladan.

Prvo moramo biti načisto da potpuna i dosljedna transliteracija grčkoga alfabeta latiničkim (tj. prenošenje teksta napisanoga grčkim alfabetskim sustavom sredstvima latiničkoga sustava), zamjena slova slavom nije moguća, jer se ta dva sustava ne podudaraju: u grčkome ima slova kojih u latiničkome nema. Zato se služimo samo djelomičnom, nepotpunom transliteracijom, i to tako da slova koja nedostaju u latiničkoj abecedi zamijenimo slovima koji u njoj označuju najbliža slova. U tom je slučaju bolje govoriti o transkripciji.

Riječi iz grčkoga jezika (pogotovo vlastita imena) odavno se već u nas pišu latinicom, i to po određenim pravilima. Ta pravila, istina, nisu izrijekom pravopisno utvrđena, ali ako naš pravopis iz 1960. god. čitamo pozornom, ona su sasvim uočljiva iz primjera koji se navode u odjeljku o pisanju riječi iz klasičnih jezika. Kako pak ta pravila nisu kodificirana, dolazi prilikom transkribiranja do proizvoljnih interpretacija. Osobito zato jer u našem dosadašnjem transkripcijskom sustavu imamo nekoliko dubleta. Naime, neka slova imaju dvostruku, pa i trostruku zamjenu:

ξ se transkribira kao *x* ili kao *ks*

φ se transkribira kao *ph* ili kao *f*

χ se transkribira kao *ch*, kao *kh* ili kao *h*.

ISO-transliteracija udaljuje se podosta od naše dosadašnje prakse. Tako npr. riječ *ῥδρα* treba transliterirati kao *údra*. Vidimo da je 'oznaka i za oštri hak *i* za akut: u prvome slučaju stoji ispred, a u drugome iznad slova *u*; i zamjena *u* s *u* odudara od dosadašnje prakse.

Iota subscriptum i *iota adscriptum* transliterira se kao *j*, što je također nešto novo (npr. *ῥδῆ* se po ISO-sustavu transliterira kao *ójdě*).

Što se tiče tihoga haka, ISO-transliteracija ga izostavlja. (A to bi trebala biti stroga transliteracija, slovo za slovo!)

Razlikovanje u transkripciji *ps* < *ψ* i *p's* < *πσ*, odnosno *th* < *θ* i *r'h* < *τχ* zaista nije potrebno.

Čini mi se da je važnije pitanje kako transkribirati *γ* ispred *γ, κ, χ* i *ξ*. Da li ga transkribirati kao *g* ili kao *n*? Npr. da li *ἄγγελοσ* transkribirati kao *áγγελos* ili kao *ángełos*? (Mogli bismo isto pitanje postaviti i za slovo *σ* ispred *β, γ, δ, i μ*. Da li ga transkribirati kao *s* ili kao *z*? Npr. da li *ἄσβεστος* transkribirati kao *ásbestos* ili kao *ázbestos*?)